

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce
HOMMAGE Á SUTNAR
BcA. Dita Müllerová

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Sochařství

Specializace Socha a prostor

Diplomová práce

HOMMAGE Á SUTNAR

BcA. Dita Müllerová

Vedoucí práce : prof. ak. Soch. Jiří Beránek

Katedra výtvarného umění

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen
uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

BcA. Dita Müllerová

OBSAH

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....	1
2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY, CÍL PRÁCE.....	3
3 PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY.....	9
4 POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA, PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	11
5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	13
A) Knižní a periodická literatura.....	13
B) Internetové zdroje.....	13
6 RESUMÉ.....	14
7 SEZNAM PŘÍLOH.....	15

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Ve svém navazujícím studiu sochy a prostoru jsem se zaměřila na realizace objektů a instalací z plastických materiálů, které nás prakticky obklopují na každém kroku a jejichž odpad způsobuje vážné ekologické problémy. I přes to, že patříme k předním státům, s nejvyšším koeficientem tříděného odpadu, stále je v naší zemi nedostatek recyklačních míst. Odhozené PET lahve či jiný umělohmotný materiál, každý den, pomalu a nenápadně zamořují naši krajinu a lesy. Inspirovalo mě to k vytvoření objektů z použitých a vyhozených PET lahví, které jsem nashromáždila sběrem ze svého bezprostředního okolí. Zhotovila jsem jakési nové formy života, jež měly demonstrovat to, jak si příroda sama dokázala poradit s odpadem a přetransformovala jej na nové tajemné druhy, vzdáleně připomínající naši obvyklou faunu a flóru. Plastiky jsem instalovala v místě, kde jsem posbírala nejvíce odpadků, v rekreační oblasti boleveckých rybníků v Plzni. Předměty byly nabarveny fosforeskujícími barvami, které poukazovaly na nebezpečnost a toxicitu jednotlivých druhů. Svítící efekt jsem zdokumentovala na nočních fotografiích.

Moje další práce částečně navazovala na představy těchto umělohmotných organismů, avšak hlavní ideou byla tvorba Ladislava Sutnara. Pokusila jsem se zhotovit objekt, jenž by ho rafinovaně charakterizoval, ale zároveň s ním měl na první pohled pramálo společného. Naprostý protipól jeho tvorby, ale s jasnými prvky jeho uměleckého cítění. Vytvořila jsem strukturu, která souvisela s autorovým smyslem pro humor, designem i nápadnou barevností.

Promítla jsem do instalace všechny své vjemy z tvorby tohoto geniálního umělce a zpracovala je svým způsobem do jednoho vzdušného levitujícího celku, zdánlivě připomínající jeden obrovský živý mikroorganismus. Je důležité připomínat si Sutnarův odkaz především jako inspiraci pro další generaci umělců.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY, CÍL PRÁCE

Hommage á Sutnar bylo téma, které jsem si vybrala pro svou diplomovou práci, v doslovném překladu „Pocta Sutnarovi“. Cíl mé tvorby spočíval v tom, že jsem se prostřednictvím umění mohla alespoň částečně podílet na návratu do rodného kraje tohoto neobyčejného avantgardního umělce, k němuž nebyla historie kvůli politickým zvrátům příliš přívětivá a být malou součástí úžasného projektu Návratu Ladislava Sutnara, který koncipoval a vede doc. Josef Mištera, realizuje ho Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara ve spolupráci se Západočeským muzeem, galerií města Plzně a společností Plzeň 2015.

Zahrnoval celou řadu aktivit, jež postupně během roku 2015 zaplnily Sutnarovou tvorbou centrum Plzně. Jednalo se o výstavu v Galerii Ladislava Sutnara, kde se vystavovaly Sutnarovy knižní tvorby, na ni navázala prezentace jeho užití tvorby v Západočeském muzeu v Plzni a posléze malby v Galerii města Plzně. Otevřely se také stálé expozice tvorby Ladislava Sutnara v Západočeském muzeu v Plzni. Projekt dále zahrnoval mezinárodní soutěžní studentskou výstavu, vydání několika knih a natočení dokumentu věnovaného dílu tohoto všestranného umělce. V plánu byla výroba několika stovek kopií jeho slavné stavebnice a také instalace pomníku v centru města. Ladislav Sutnar se již ve dvacátých a třicátých letech zařadil mezi hlavní osobnosti evropské avantgardy, patřil k nejprogresivnějším představitelům českého funkcionalismu.

Narodil se v Plzni 9. listopadu 1897 ve vlastenecky a sociálně demokraticky smýšlející rodině, měl ještě další čtyři sourozence. Jak později vzpomínal, kresbě a malbě se začal věnovat již při studiích na První české reálce v Plzni. „Když mi bylo čtrnáct, za největší umění jsem považoval schopnost namalovat slunce, které by zářilo stejně pronikavě jako ve skutečnosti, i kdyby mělo diváka oslepit. To byla moje největší ambice,“ vzpomínal později na své tvůrčí a umělecké začátky. Je velmi pravděpodobné, že válečná zkušenost z první světové války, kterou umělec prošel, se u něj projevila jistou politickou skepsí a střízlivostí: Sutnar se nikdy – na rozdíl od některých jiných generačních kolegů – nepřiklonil k marxismu nebo komunismu. Nikdy ho neomámily – na rozdíl například od umělců sdružených v Devětsilu – sovětské experimenty se zářnějšími zítřky na začátku moderní doby dvacátého století. Nové, moderní, civilizace... tato synonyma moderní doby a pokroku tak charakteristická pro celé tehdejší umění v jeho tvorbě znamenala především určitou střízlivost, nový životní styl spojený s velkoměstem, fascinaci technickými vynálezy... Bylo toho opravdu mnoho, co tento všestranný a neobyčejně plodný umělec za svůj život stihl vytvořit. Ladislav Sutnar zemřel v New Yorku v roce 1976.

Sutnarův návrat do jeho rodného města má nejen symbolickou, ale i reálnou rovinu – v listopadu 2014 byly na Ústředním hřbitově v Plzni po 75 letech od jeho odchodu do USA pohřbeny ostatky Ladislava Sutnara a jeho ženy Františky. Autorem pomníku

k čestnému hrobu je doc. Petr Vogel z Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara.

Podmínkou, kterou jsem si stanovila pro zhotovení tohoto díla bylo použití moderního plastického materiálu, který symbolizoval novátorství Sutnara v umělecké sféře designu a zároveň rozvinul mojí předchozí tvorbu organismů z PET lahví. Vytvořit objekt, na počest tvůrce jazyka vizuální komunikace, byla pro mě jako sochaře veliká výzva.

Ladislav Sutnar mě zaujal svou univerzálností v umění, genialitou kompozice a také svým výtvarným cítěním, které dokázal zužitkovat nejen při užití některého ze svých kinematografických postupů ale například i během výstav, kde dokázal banální předmět představit svému okolí ve zcela jiném světle. Plzeňský rodák se v posledních letech zapsal do podvědomí Čechů zejména propůjčením svého jména Fakultě designu a umění na Západočeské univerzitě v Plzni a svou poutavou retrospektivní výstavou v Jízdárně Pražského hradu. Je světoznámou veličinou v oblasti produktového a grafického designu. V meziválečném období výrazně modernizoval design hraček, skla, porcelánu, kovů, textilií, výstavnictví a ve Spojených státech založil obor design informací. Již ve 40. letech vizionářsky předpověděl informační budoucnost lidstva a specializoval se na vizualizaci informačních systémů pro nejrůznější oblasti, zejména pro průmysl, architekturu, stavebnictví, obchod a marketing. Jeho informativní a reklamní letáky a katalogy usnadnily orientaci v nejrůznějších profesích i běžných nákupech. Je považován

za předchůdce informačních řešení internetu. Zapojil se rovněž do propagace moderních forem bydlení, byl činný ve výboru na výstavbu kolonie rodinných domů Baba, které byly vzorem podobné kolonie stavěné ve 20. a 30. letech v Evropě. Propagoval úsporné bydlení a spolu s dalšími avantgardními architekty publikoval řadu textů a knih.

Ve své výtvarné a manažerské činnosti se zaměřil na předměty každodenního života. V roce 1929 se stal ředitelem Krásné jizby, prvního ateliéru moderního bytového designu u nás a během několika let se mu povedlo díky jeho organizačním schopnostem prosadit moderní design do průmyslové výroby a hromadné distribuce. Dokázal využít prostředků nové reklamy, která měla vzdělávat a získávat střední vrstvy pro nový životní styl.

Ve 30. letech se zařadil k významným představitelům evropské funkcionalistické typografie, která reagovala na nový životní styl velkoměstské civilizace, na potřebu rychlé srozumitelnosti a názornosti sdělení. Během deseti let upravil na tisíc publikací zejména pro nakladatelství Družstevní práce, kde působil jako umělecký ředitel. V úpravách katalogů, knih, plakátů, ale i ve výstavnictví vynalézavě pracoval s fotografií, jako novým informačním médiem. Ve svých pětatřiceti letech se stal ředitelem Státní grafické školy v Praze a modernizoval ji tak, aby odpovídala praktickým a aktuálním potřebám společnosti.

Největší mezinárodní renomé ovšem získal jako architekt a organizátor výstav československé architektury a užitého umění

a v zahraničí, které měly pro mladou demokracii nesmírný význam, protože ukazovaly vysokou úroveň kultury a průmyslu a pomáhaly navazovat obchodní styky. V roce 1939 byl Sutnar pověřen realizací československé expozice na Světové výstavě v New Yorku. Kvůli nacistické okupaci se rozhodl nevrátit zpět do vlasti a po únoru 1948 již jeho návrat domů nebyl možný. Zapojil se do aktivit české exilové komunity, upravoval například nejvýznamnější exilový časopis Svědectví a další materiály Rádia Svobodná Evropa.

Posledních 15 let svého života se věnoval malbě, která u nás byla donedávna prakticky neznámá. Moderní tvarové principy však ověřoval ve své volné tvorbě již ve dvacátých letech, k jeho malířskému rukopisu patřil nezvykle výrazný kolorit a kontrasty. Od 60. let se začal zabývat ženským aktem, jeho grafické dílo vystihlo trvalý rys jeho malířské tvorby, která byla v dialogu s dobovým grafickým designem a reklamou, oblastmi, jimiž se profesionálně zabýval. Ostré hrany jeho tvorby se během 70. let změnilly v redukované geometrické tvary. Charakteristické bylo kromě kontrastů také humorné napětí mezi názvem a motivem obrazu. Cílem mé práce bylo vetknout instalaci typický sutnarovský rys, pocit pohybu v prostoru a uplatnit zde dekorativní prvky. Nechala jsem se volně inspirovat nejen jeho experimentálními olejovými malbami ale také jeho ženskými figurami, malovanými akrylovými barvami na desky velkých formátů, které nazval Venuše. Volbou tohoto tématu chtěl zachytit ikonu moderní civilizace –

emancipovanou americkou ženu a dosáhnout masové sdílnosti a přístupnosti. Jeho malba se výrazně odlišovala od americké scény té doby přípravnými geometrickými studii a modernistickými východisky.

3 PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY

Použití umělých stahovacích pásek byla náhoda, která mě napadla při zahradničení. Věděla jsem, že chci ke své práci opět využít nějaký neumělecký moderní plastový materiál, ale jednorázové utažené pásky již nešly dál zpracovat. Jejich jediná funkce byla, že svým nevratným utažením vytvořily očko, kterým se dalo cokoli uchytit. Proto jsem musela pracovat s novým materiálem. Nejdříve jsem vyzkoušela propojit pár ok dohromady a jejich spoje nechat trčet do prostoru, výsledný efekt vytvořil potřebnou plasticitu, kterou jsem ovlivnila různým počtem a velikostí oček. Celý proces přípravy spočíval v nakoupení ohromného množství materiálu, zhruba něco okolo 33 tisíc pásek čtyř různých druhů a několika barev, které jsem dále zpracovala do tvarů ok, a následně experimentovala a propojila s ostatními, upletla jsem obrovskou spletitou síť, jež vytvořila nádherné organické tvary pouhým utažením celé struktury. Tvar a pevnost celého objektu byla přímo závislá na velikosti a počtu pásek. Odstávající konce spojů vytvořily na instalaci onen vizuální pocit lehkosti, vzdušnosti a pohybu. Každou pásku jsem musela vzít třikrát do ruky, než vzniklo očko, které bylo připravené pro začlenění do sítě. Použití barevných částí na instalaci podtrhlo další charakteristický rys Sutnara, odkazuje k jeho minimalisticky zredukovaným geometrickým grafikám. Celé dílo bylo vytvořeno jako závěsná instalace, organismus levitující ve vzduchu a žijící si svým vlastním životem, trčící pásky vytvořili kolem struktury jakousi plastickou dekoraci, která objektu dodala na atraktivitě.

Způsob tvorby celého díla připomínal jakýsi stavebnicový systém, kousek po kousku se dle určitého řádu formovaly objekty, které jsem nakonec propojila v jeden celek.

4 POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA, PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Vznikla instalace, jež svými detaily, tvarem i barevností představovala mix vjemů, jež ve mně zanechala tvorba tohoto všestranného umělce. Jednalo se o spleťtý systém oček, zhotovený z jednotlivých pásků, které do sebe přehledně zapadly dle sutnarovského principu a pravidel.

Celá abstraktní struktura byla propojena v jeden pevný, přitom ale dostatečně pružný celek. Estetický dojem u organických tvarů dotvořily odstávající pásy, které se v přechodových místech barevně měnily a vpíjely do sebe. Odolný nylon, ze kterého byly pásy vytvořeny, rozehrál fascinující plastickou podívanou, která v pozorovateli vytvořila dojem absolutní beztíže a jakési jemnosti a hravosti.

Stahovací pásek nebo také vázací pásek je univerzálně využitelný, dobře dostupný a cenově výhodný spojovací prostředek ke vzájemnému mechanickému spojení. Byl to také jeden z důvodů, proč jsem použila právě tento materiál, korespondovalo to s filozofií Sutnara o jeho snaze přiblížit dostupnost zajímavých a užitečných věcí každodenní potřeby lidem bez rozdílu. Oficiální úloha pásků byla především k vyztužení svazku kabelů (vodičů), vedoucích společně, měla zajišťovat úsporu místa stažením kabelů k sobě, případně uchycení kabelů k nosné konstrukci, šlo o pomocný

materiál pro mechanické spojení. V současnosti se stahovací pásky využívají k mnoha dalším účelům. Například ve stavebnictví k dočasnému upevnění, jako pomocný prostředek při balení zboží nebo v policejní praxi ke spoutání osob. Výrobky odvozené z původních stahovacích pásků, například doplněné o upevňovací elementy, jako jsou lepicí terčíky, různé háčky nebo příchytky, se využívají především v automobilovém průmyslu.

Ladislav Sutnar v mnohém předběhl svou dobu. Výsledky jeho práce používaly miliony Čechoslováků a Američanů, často aniž by znali jeho jméno. Jeho umělecký přínos ovlivnil několik generací a mé dílo je důkazem toho, že inspiruje dodnes. Momentálně je umístěno v krásném prostoru zrekonstruované secesní haly plzeňského Jižního nádraží. Místo instalaci důstojně reprezentuje a svým architektonickým ztvárněním poukazuje na vrcholné období Sutnarovo uměleckého snažení a já jsem moc vděčná, že mi bylo umožněno vystavit svou poctu Sutnarovi právě zde, na nádraží, kde je jeho návrat nejpříhodnější.

5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

A) Knižní a periodická literatura

JANÁKOVÁ, Iva. Ladislav Sutnar – Praha – New York – design in action. Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum, 2004. ISBN 80-7101-050-2

VLČEK, Tomáš. Ladislav Sutnar: Venuše. Plzeň: Galerie města Plzeň, 2015. ISBN 978-80-7101-095-1

B) Internetové zdroje

KNOBLOCH, Iva, 2011. Ladislav Sutnar [online].[cit. 2017- 4-27]
Dostupné z: <http://www.artlist.cz/ladislav-sutnar-6619>

CZECHDESIGN.cz, 2003. Ladislav Sutnar(1897 Plzeň – 1976 New York) [online].[cit. 2017- 4-27]. Dostupné z:
<http://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/ladislav-sutnar-1897-plzen-1976-new-york2948-5888>

NÁVRAT LADISLAVA SUTNARA - PLZEŇ 2015, 2015. Tisková zpráva[online].[cit. 2017- 4-27]. Dostupné z:
www.plzen2015.cz/sites/default/files/150324_fdu_tz_navratls.doc

DESIGNER FUNKCIONALISMU, 2007. Dům a zahrada- bydlení je hra[online].[cit. 2017- 4-27]. Dostupné z:
<http://www.dumazahrada.cz/bydleni/zajimavosti/2007/12/27/designer-funkcionalismu/>

SOPHISTICA GALLERY ©2016 [online].[cit. 2017- 4-27]. Dostupné z: <http://www.sophisticagallery.cz/sutnar-ladislav-1897-1976/>

6 RESUMÉ

Hommage á Sutnar was the theme that I had chosen as my dissertation literally translated “ Pocta Sutnarovi”. The condition that I set for making this work was to use a modern plastic material which symbolized Sutnar's innovation in the artistic sphere of design and also developed my previous creation of organisms made of PET bottles. Creating an object in honor of the creator of visual communication language and commercial graphics was a great challenge to me as a sculptor.

Ladislav Sutnar impressed me with his versatility in art, the genius of composition, and also with his artistic sense which he could use not only when designing toys or posters or by using some of his cinematographic techniques but for example even during exhibitions where he was able to introduce a banal object to his surroundings in a completely different light. Pilsner native the world-famous personality of applied art and design has been known in recent years especially by giving his name to the Faculty of Design and Art in Pilsen and his eye-catching retrospective exhibition at the Prague castle riging school. The last 15 years of his life he has devoted himself to painting which has until recently been basicly unknown in our country. The sharp edges of his work changed into reduced geometric shapes during the 1970's. Characteristic were contrasts of bright colors and humorous tension between the name and the motive of the image. The aim of my work was to install the typical Sutnar's feature the feeling of movement in space and to apply decorative elements here. All this I managed by using a huge amount of plastic straps that I intricately wove into various organic shapes and interconnected them with each other. Into the work I projected all my perceptions of this ingenious artist's works and processed them in my own way into a single levitating unit seemingly reminiscent of one giant living microorganism. An absolute opposite of his work but with clear elements of his artistic sensation. I created a structure that was related to the author's sense of humour design and striking coloring.

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 2

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 3

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 4

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 5

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 6

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 7

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 8

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 9

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 10

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 11

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 12

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 13

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 14

Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 15

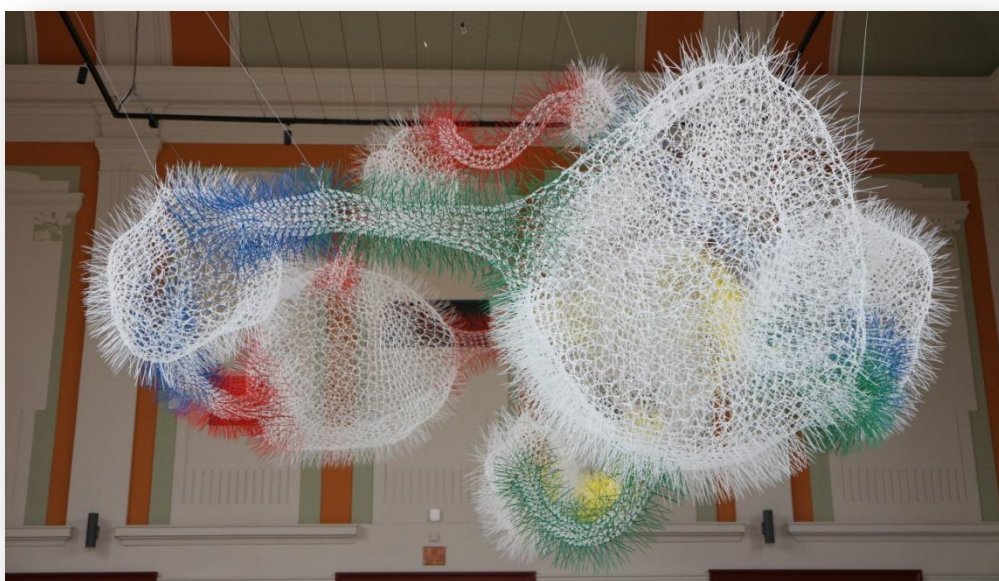
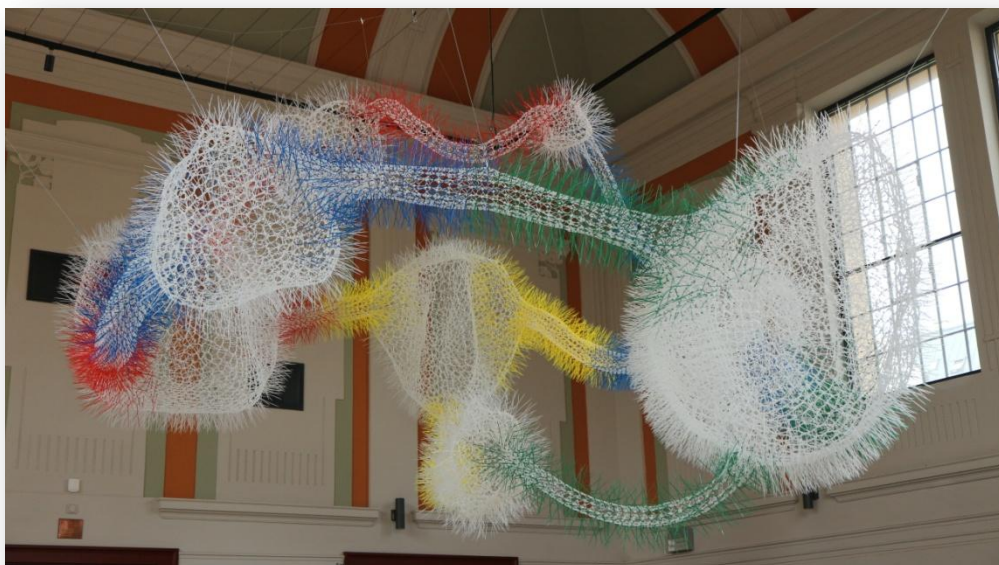
Dita Müllerová: Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 1

Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 2

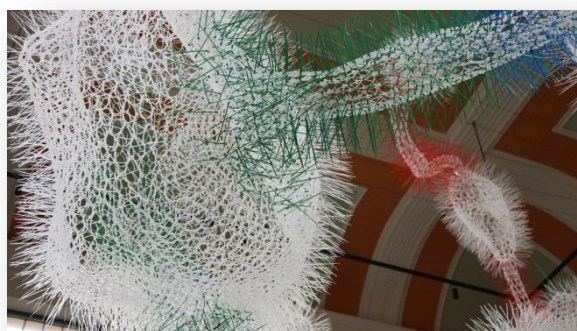
Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 3

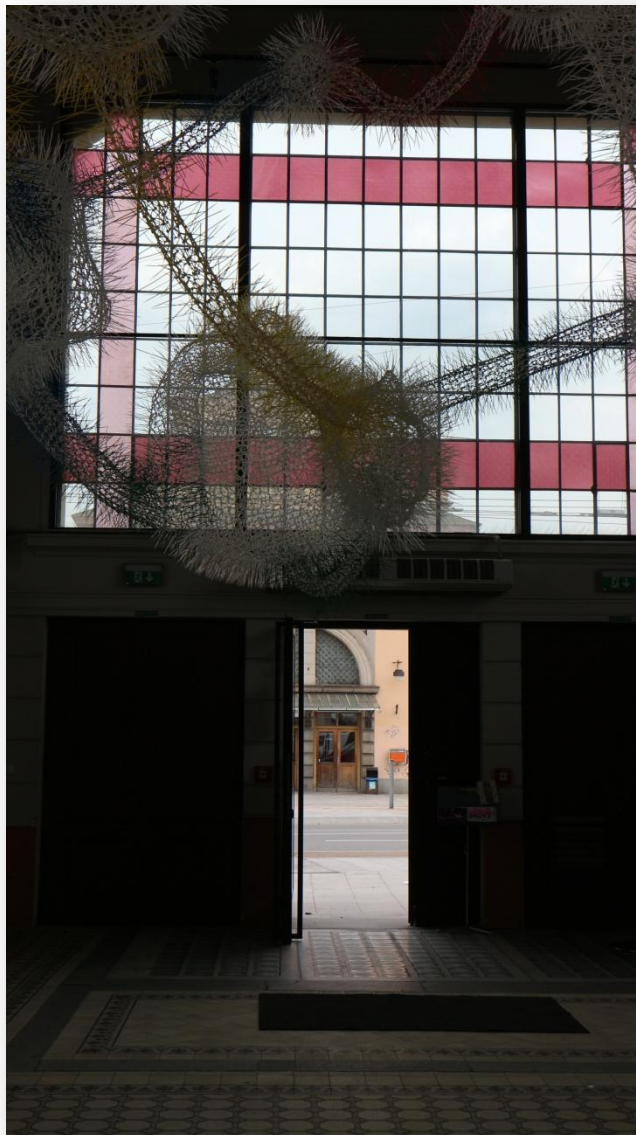
Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 4

Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 5

Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 6

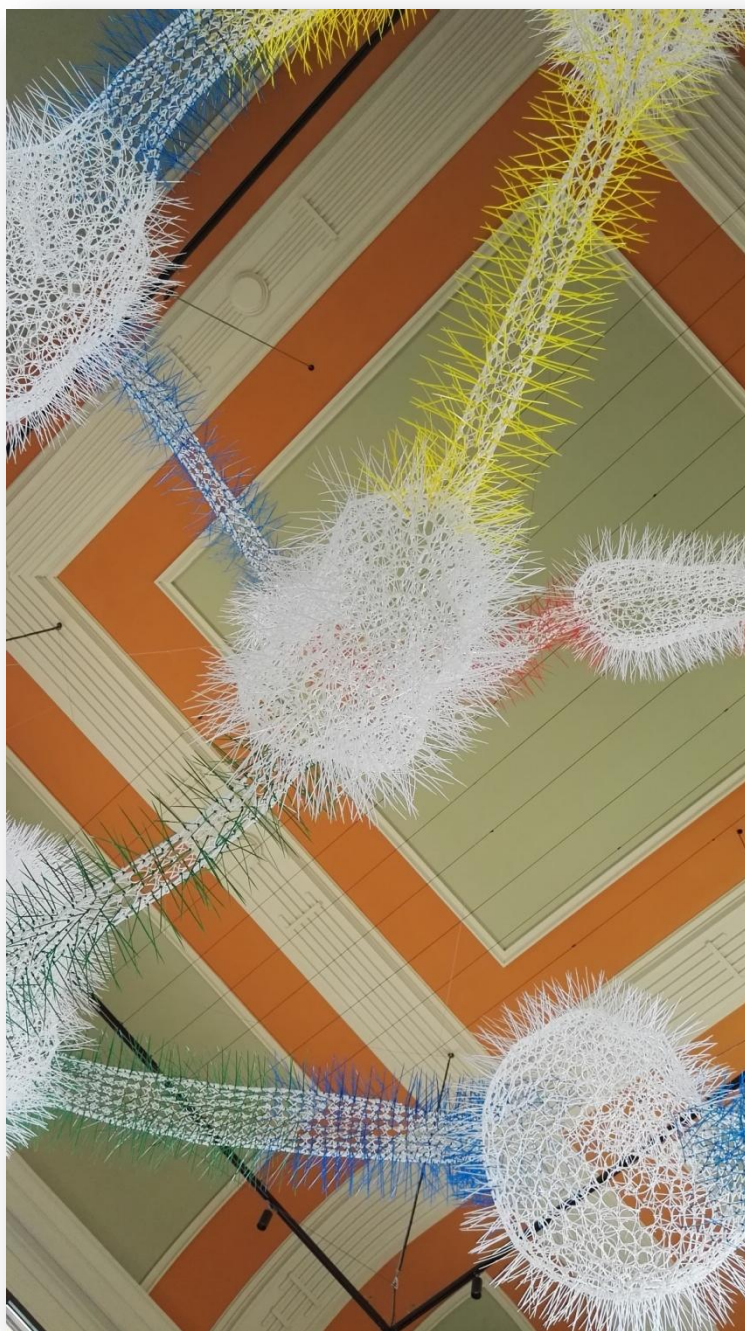
Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 7

Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 8

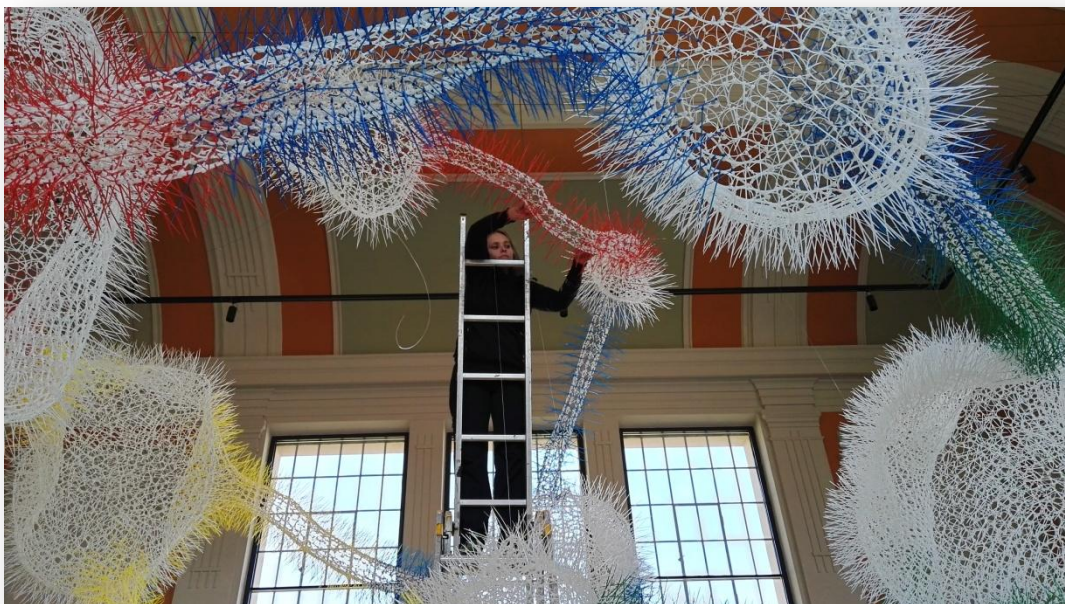
Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 9

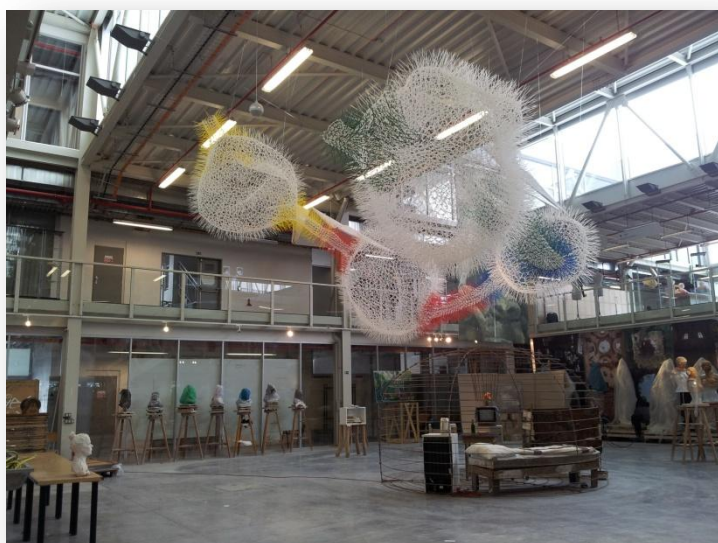
Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 10

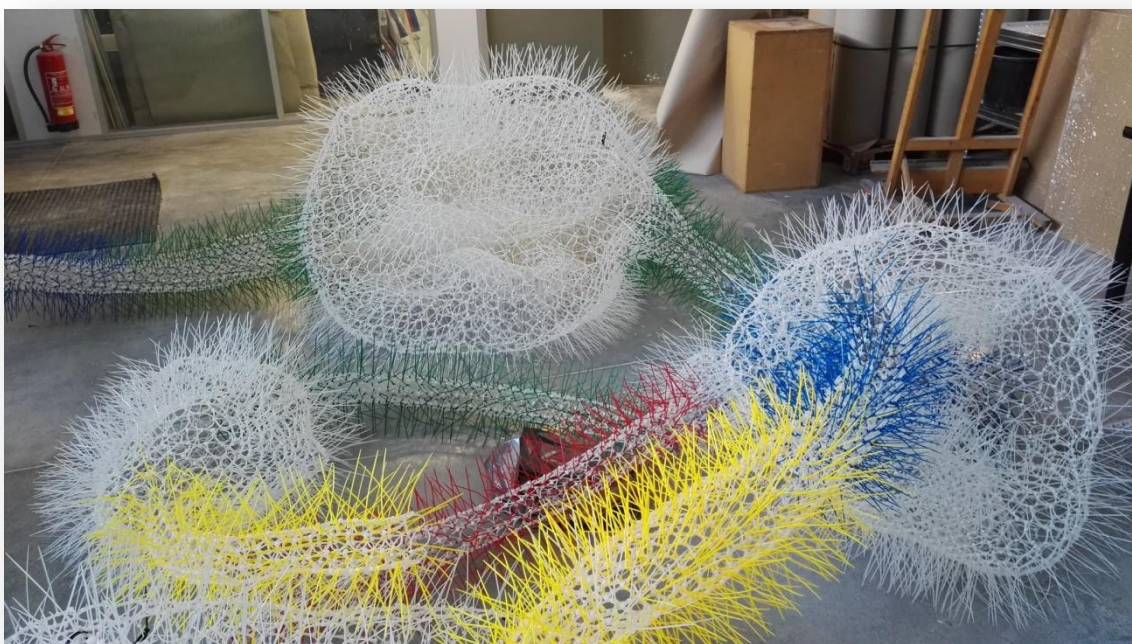
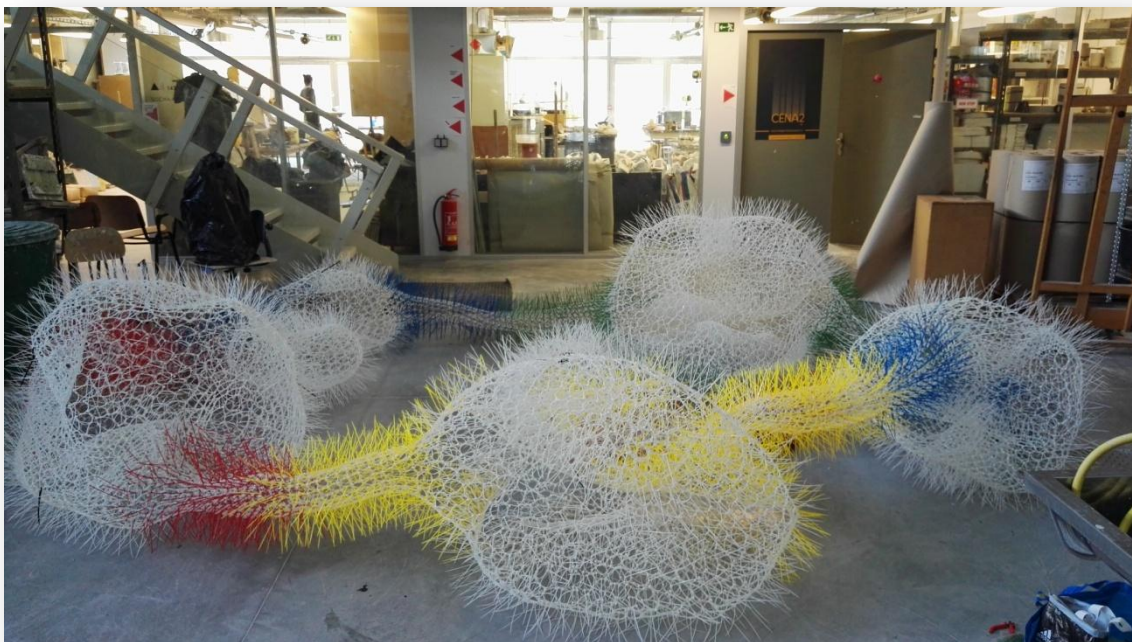
Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 11

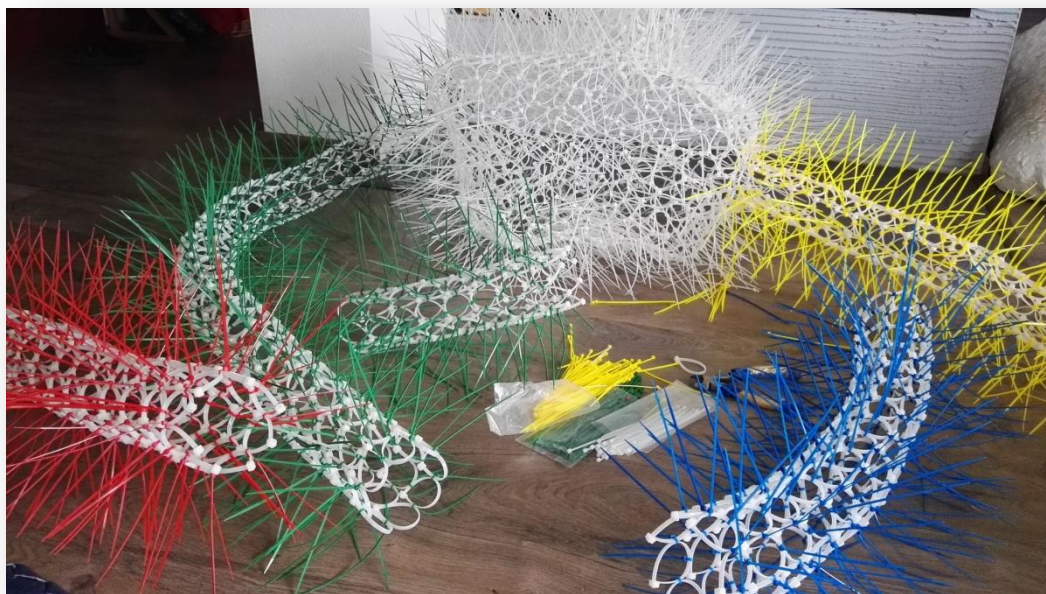
Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 12

Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 13

Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 14

Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto

Příloha 15

Dita Müllerová : Hommage á Sutnar – vlastní foto